

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Przestrzeń cieszyńskiej pedagogiki specjalnej

Author: Anna Wojtas-Rduch

Citation style: Wojtas-Rduch Anna. (2020). Przestrzeń cieszyńskiej pedagogiki specjalnej. W: A. Wojtas-Rduch (red.), "Przestrzeń i odmienność - pasje i zaangażowanie młodych pedagogów specjalnych" (S. 13-16). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Anna Wojtas-Rduch

 0000-0002-1197-1756

Przestrzeń cieszyńskiej pedagogiki specjalnej

The space of Cieszyn special pedagogy

ABSTRACT: The text is an introduction to the fourth volume of *Cieszyn Scientific Student Forum* publication series. The author writes about Cieszyn special pedagogy, showing the role of space, which is associated with education and socialisation, and which is occupied by people with disabilities and excluded people.

KEY WORDS: space, Cieszyn, special pedagogy.

*Prawda to bowiem wiecznie żywa,
że poza przygotowaniem zawodowym człowieka,
poza jego wykształceniem najistotniejszą,
najbardziej podstawową wartością
w jego pracy jest jego Człowieczeństwo.*

Maria Grzegorzewska

Czwarty tom „Cieszyńskiego Naukowego Forum Studenckiego” zatytułowany: *Przestrzeń i odmienność – pasje i zaangażowanie młodych pedagogów specjalnych* obejmuje artykuły i komunikaty z badań pracowników i studentów, opis doświadczeń żaków oraz ich działalności.

W tematykę szeroko pojmowanej przestrzeni doskonale wpisują się słowa jednego z największych prekursorów przestrzeni – Yi-Fu Tuana:

„Przestrzeń” to abstrakcyjny termin określający złożony zespół pojęć. Ludzie żyjący w różnych kulturach różnią się między sobą sposobem, w jaki dzielą świat, wartościami, jakie przypisują jego częściom i sposobami, w jakie je mierzą. Sposoby dzielenia przestrzeni różnią się wielce stopniem wyrafinowania i komplikacji, odmienne są również techniki określania rozmiarów i odległości. Istnieją jednak pewne zasadnicze podobieństwa, przekraczające granice kultur. Wynikają one z faktu, że człowiek jest miarą wszystkich rzeczy. Oznacza to, iż szukając podstawowych zasad organizacji przestrzennej, przekonamy

się, że wynikają one z dwóch rodzajów faktów: z postawy i struktury ludzkiego ciała oraz relacji (bliskich czy dalekich) pomiędzy ludzkimi istotami. Z intymnego doświadczania własnego ciała oraz innych ludzi człowiek organizuje przestrzeń w ten sposób, by odpowiadała jego biologicznym potrzebom i społecznym stosunkom, by zaspokajała je¹.

O tym jak ważne są integracja, współpraca i docenianie osób niepełnosprawnych, mogą poświadczyć działania zakładów i kół naukowych funkcjonujących w cieszyńskiej przestrzeni pedagogiki specjalnej.

Od roku 2008 prężnie zaczął działać Zakład Pedagogiki Specjalnej. Został utworzony przez prof. zw. dr. hab. Zenona Gajdzicę na bazie Pracowni Pedagogiki Specjalnej (od 2005 roku). W 2017 roku, gdy skład liczbowy wzrósł do 12 osób, z zakładu wyłoniono nową strukturę: Zakład Inkluzji Społecznej i Edukacyjnej. Na jego czele stanął prof. zw. dr. hab. Zenon Gajdzica. Od roku akademickiego 2017/2018 pracą Zakładu Pedagogiki Specjalnej kieruje dr hab. prof. UŚ Elżbieta Górnikowska-Zwolak.

Tematyka i zainteresowania Zakładu Pedagogiki Specjalnej, to m.in.: edukacja dzieci głuchych i niedosłyszących; rola szkoły w implementacji edukacji inkluzyjnej; psychologiczne wsparcie rodziców dzieci niepełnosprawnych; wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, wczesna interwencja wobec dzieci z zaburzeniami rozwojowymi – podejście skoncentrowane na rodzinie; polityka społeczna i organizacja systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i starszych; funkcjonowanie osób starszych w społeczeństwie; wsparcie osobiste osób niepełnosprawnych – asystentura edukacyjna, zawodowa i społeczna; oczekiwania studentów i wobec studentów niepełnosprawnych; kompetencje wychowawcze pedagogów specjalnych; nierówności społeczne, nierówności płci; kobiety z niepełnosprawnością i wobec niepełnosprawności.

Tematykę realizowanych badań naukowych oraz organizowanych konferencji i seminariów Zakładu Inkluzji Społecznej i Edukacyjnej łączą procesy inkluzji i integracji rozpatrywane interdyscyplinarnie. Pracownicy Zakładu tematykę swoich badań sytuują na pograniczach dyscyplin naukowych, czerpiąc inspiracje nie tylko z pedagogiki i pedagogiki specjalnej, ale także socjologii, psychologii, filozofii, antropologii kulturowej. Problematyka inkluzji, w podejmowanych projektach badawczych, lokowana jest w różnych nurtach badań i uzupełniana o zagadnienia edukacji, terapii, socjalizacji i resocjalizacji osób z niepełnosprawnością, osób niedostosowanych społecznie i innych grup defaworyzowanych.

Oba zakłady współdziałają na płaszczyznach naukowej, dydaktycznej i społecznej z placówkami szkolnymi, stowarzyszeniami, fundacjami, zespołem

1 Y.-F. TUAN: *Przestrzeń i miejsce*. Warszawa 1987, s. 51.

poradni psychologiczno-pedagogicznych, centrum usług socjalnych i wsparcia, ośrodkiem rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczym, Beskidzką Izbą Lekarską. Kilkanaście umów o współpracy jednoczy środowiska Cieszyna, Ustronia, Bielska-Białej, Pszczyny, Rybnika, Sosnowca, Krakowa.

Studenci cieszyńskiego Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji wykazują duże zaangażowanie w życie uniwersytetu i społeczności lokalnej, organizując wiele konferencji naukowych z zakresu pedagogiki specjalnej, projektów, inicjatyw i eventów na rzecz osób niepełnosprawnych – takich jak: Cykliczny projekt MRR Sherborne: „Studenci – Dzieciom”, Dzień kolorowej szarfki – Światowy Dzień Zespołu Downa, Zapal się na niebiesko, Dzień Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Wystawa poobozowa, Przegląd małych form teatralnych „Mój świat, moja przestrzeń”, Międzynarodowy Dzień Osób Niepełnosprawnych.

W cieszyńskiej przestrzeni uniwersytetu funkcjonuje wiele prężnie działających kół naukowych. Przy wspomnianych wcześniej zakładach funkcjonują dwa koła studenckie: Koło Naukowe Resocjalizacji i Socjoterapii oraz Koło Naukowe Pedagogów wraz z działającym pod jego egidą „Niemym” Chórem Uniwersytetu Śląskiego. Chór zrzesza studentów, pracowników oraz absolwentów Uniwersytetu. Jest to wyjątkowy chór, w którym chórzyści nie śpiewem, a znakami języka migowego przekazują treść utworów muzycznych.

Przestrzeń pedagogiki specjalnej to także wakacyjne obozy z osobami niepełnosprawnymi, na których studenci mogą wykazać się zdobytą wiedzą i praktyką. Od kilku lat cieszyńskich studentów na obozy zaprasza zaprzyjaźniona Fundacja AGAPE Pomocy Osobom Niepełnosprawnym im. Hanny Chrzanowskiej z Krakowa, a o której w swoim artykule wspominają studentki w drugiej części tomu.

Interdyscyplinarne ujęcie przestrzeni ukazuje jej związek z życiem człowieka oraz jej roli i znaczenia w nim. Należałoby zatem rozumieć przestrzeń jako obszar funkcjonowania, interakcji i integracji.

Edukacyjna i socjalizująca przestrzeń nie stanowi jedynie fizycznego miejsca, pola czy też teatru, w którym odgrywane są sceny z życia ludzkiego. Zabudowana jest głębszym sensem. Znaczenie przestrzeni nadaje człowiek poprzez swoje doświadczenia, interpretacje i wartości.

Maria Mendel – badaczka pedagogiki miejsca, w obszarze pedagogiki społecznej porównuje miejsce do domu, małej ojczyzny. Opisuje je jako rodzaj mikroprzestrzeni, która odgrywa zarówno role prywatne, jak i publiczne. To część przestrzeni, która jest znanym, oswojonym wycinkiem, to część najbliższa człowiekowi. Pedagogika miejsca kreuje podmiot za pośrednictwem miejsca, odnosząc się do obszarów edukacji szkolnej i nieformalnej².

2 M. MENDEL: *Kategoria miejsca w pedagogice*. W: *Pedagogika miejsca*. Red. M. MENDEL. Wrocław 2006, s. 21, 27.

Opracowania zawarte w tomie ukazują przestrzeń odmienności, która niewątpliwie związana jest z edukacją i socjalizacją. Zajmowana przez innych, osoby niepełnosprawne, osoby wykluczone staje się dla nas przestrzenią niosącą nowe doświadczenie, lekcję życia.

Bibliografia

MENDEL M.: *Kategoria miejsca w pedagogice*. W: *Pedagogika miejsca*. Red. M. MENDEL. Wrocław 2006.

TUAN Y.-F.: *Przestrzeń i miejsce*. Przeł. A. MORAWIŃSKA. Warszawa 1987.